

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad	22ain Hydref 2020
Teitl	Adroddiad Blynyddol 2019/20 y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn
Aelod Cabinet	Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn
Pwrpas	Darparu adroddiad ar gynnydd gwaith y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn

1. Cyflwyniad a chyd-destun

1.1 Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) yw gwella llesiant economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf yn amlygu saith nod llesiant a pum ffordd o weithio er mwyn rhoi pwrpas cyffredin i gyrff cyhoeddus.

1.2 Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gwynedd ac Ynys Môn yn 2016, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf). Yn wir sefydlwyd BGC ar gyfer pob Awdurdod Lleol yng Nghymru i sicrhau cydweithio ymysg gyrff cyhoeddus i greu gwell dyfodol ar gyfer pobl Cymru. Y penderfyniad a wnaethpwyd yng Ngogledd Orllewin Cymru oedd sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i Wynedd fyddai'n *cydweithio* efo Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Ynys Môn.

1.3 Yn ystod 2017 rhannodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn ein cymunedau yn 14 o ardaloedd llai er mwyn cynnal gwaith ymchwil manwl, a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Cyhoeddwyd y wybodaeth ar ffurf yr Aseidiadau Llesiant. Defnyddiwyd y wybodaeth a gasglwyd o'r aseidiadau i lunio blaenoriaethau'r BGC sydd wedi eu cadarnhau yn y Cynllun Llesiant (2018). Cytunwyd ar y blaenoriaethau canlynol:

- Yr iaith Gymraeg
- Cartrefi ar gyfer bobl leol;
- Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau;
- Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau;
- Iechyd a gofal oedolion a Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc.

1.4 Fel y nodwyd yng Nghylch Gorchwyl y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus mae gan y Bwrdd bedwar aelod statudol sef yr Awdurdodau Lleol, Cyfoeth naturiol Cymru, Y Gwasanaeth Tân a'r Bwrdd Iechyd, ynghyd â chyfranogwyr gwadd sy'n cyfrannu at ddyletswyddau'r Bwrdd. Mewn perthynas ag unrhyw newid diweddaraf i aelodaeth y BGC mae Aled Jones-Griffith o Grŵp Llandrillo a Menai ac Andrew Edwards o Brifysgol Bangor bellach yn gyfranogwyr a wahoddwyd.

2 Adroddiad Blynyddol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

2.1 Yn amgaeedig cyflwynir adroddiad blynyddol y BGC ar gyfer y cyfnod 2019/20. Ers mis Mawrth 2020 rydym wedi wynebu argyfwng iechyd byd eang a chyfnod heriol iawn.

Defnyddiwyd yr adroddiad i hunan-fyfyrio ar waith y BGC hyd yma, a chyfeirir yn gryno at rôl y BGC yn y gwaith o adfer ein cymunedau o'r argyfwng. Strwythurir yr adroddiad i gyfeirio at gynnydd gwaith pedwar is-grŵp y BGC. Pedwar is-grŵp sydd gan y BGC bellach gan eu bod wedi ymrwymo i'r flaenoriaeth tlodi trwy gytuno i gadw trosolwg ar waith sy'n digwydd yn y maes tlodi gan Gyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn yn y lle cyntaf. Mae gan yr Awdurdodau Lleol eu trefniadau a'u cynlluniau ar gyfer ymdrin â thlodi. Maent wedi cydweithio gyda nifer o bartneriaid yn y gorffennol ar raglenni allweddol tlodi, ac yn parhau i gydweithio gydag ystod eang o sefydliadau.

2.2 Mae arweinyddion is-grwpiau'r BGC yn aelodau o'r BGC, a'u cyfrifoldeb hwy fu cyflwyno cynllun gweithredu a chymau i'w cyflawni yn ystod cyfarfodydd y BGC yn 2019/20.

2.3 Ceir isod rhai enghreifftiau o'r hyn sydd wedi ei gyflawni yn ystod y flwyddyn ddiwethaf:

- Newid arferion ieithyddol y gweithlu - mae Cyngor Gwynedd wedi adnabod adran fysa'n elwa o fod yn rhan o brosiect ARFer. Pwrpas ARFer yw newid arferion iaith i alluogi cydweithwyr sydd yn gallu siarad Cymraeg (ond sydd wedi sefydlu arferiad o ddefnyddio Saesneg) i ddefnyddio mwy o Gymraeg yn y gwaith. Arweinir hyn at wella cysondeb o ran profiad y dinesydd wrth iddynt ymdrin â Chyngor Gwynedd.
- Mae Cyngor Gwynedd yn cydweithio gyda phartneriaid eraill ar raglen arloesol o adeiladu tai newydd a fforddiadwy yn y sir. Bydd y broses o gaffael i benodi partner i ddatblygu'r rhaglen yn digwydd ar y cyd. Bydd hyn yn arwain at arbedion maint a defnydd mwy effeithiol o arian cyhoeddus.
- Mae gwaith arloesol wedi ei gynnal yn y maes iechyd a gofal sy'n canolbwyntio ar drawsnewid gwasanaethau gan integreiddio ein gwasanaethau iechyd a gofal. Mae prosiectau gofal cartref wedi cael eu sefydlu yng Ngwynedd er mwyn profi ffordd newydd o weithio, gan roi cymorth wedi ei deilwra'n fwy penodol i anghenion unigolion. Mae'r prosiect yn dod â'r holl bobl a'r asiantaethau sy'n ymwneud â'r gwasanaethau at ei gilydd i weithio'n fwy effeithiol. Nod y prosiect yw annog helpu pobl hŷn i fyw eu bywydau yn ôl eu dewis.

2.4 Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a'r is-grwpiau wedi gweithredu yn unol â'r pum egwyddor datblygu gynaliadwy cenedlaethol. Cytunodd y BGC trwy'r Cynllun Llesiant eu bod am ychwanegu dwy egwyddor sy'n bwysig i drigolion Gwynedd ac Ynys Môn sef yr iaith Gymraeg a Chydraddoldeb. Mae pob un o'r is-grwpiau wedi sicrhau fod yr iaith Gymraeg yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy eu gwaith. Bydd yr is-grwpiau hefyd yn parhau i roi sylw i anghydraddoldeb ac anfantais trwy'r asesiadau effaith perthnasol.

2.5 Cylchredwyd yr adroddiad blynyddol i aelodau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn ystod mis Gorffennaf 2020, er sylwadaeth ac mae Pwyllgor Craffu Ynys Môn wedi cael y cyfle i'w graffu ar 21ain Fedi 2020. Yn unol â gofynion y Ddeddf cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Gorffennaf, a hynny ar y wefan ganlynol: <https://www.llesiantgwyneddamon.org> Penderfynwyd yn ystod yr argyfwng i gyhoeddi'r adroddiad cyn ei graffu. Nid yw'r ddeddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol i fyrddau graffu eu hadroddiadau blynyddol cyn eu cyhoeddi, ond ei bod yn arfer da gwneud hynny.

2.6 Mae'r grŵp rhanbarthol o gydgordio'r argyfwng wedi cytuno ar 4 maes sydd angen canolbwyntio arnynt ar gyfer y gwaith o adfer ein cymunedau o'r pandemig. Gofynnwyd i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ar draws y gogledd edrych ar y gwaith o adfer o safbwynt un maes sef gwytnwch cymunedol. Felly cynhaliwyd gweithdy ar gyfer BGC Gwynedd ac Ynys Môn ar 17eg Fedi. Pwrpas y gweithdy oedd trafod rôl y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn y gwaith o adfer ein cymunedau o'r pandemig. Yn ystod y gweithdy fe drafodwyd nifer o faterion sy'n bwysig / effeithio ein cymunedau yn bresennol gan ystyried oes oedd gan y BGC rôl i'w chwarae mewn ymateb iddynt, a beth fisa'r rôl hynny. Yn dilyn y gweithdy fe gytunwyd mai blaenoriaethu'r BGC yn symud ymlaen fydd parhau gyda gwaith craidd y BGC gan fod amcanion a blaenoriaethau presennol y Cynllun Llesiant yn parhau i fod yn gyfredol. Bydd cyfle i addasu ffrydiau gwaith yr is-grwpiau presennol trwy gymryd i ystyriaeth canfyddiadau'r gweithdy. Byddwn fel BGC yn parhau i annog cydymffurfiaid gyda'r mesurau a chyfarwyddiadau i leihau'r risg o ledaeniad yr haint, wrth i ni gyd symud tuag at y "normal newydd".

3. Gwersi a ddysgwyd

3.1 Mae'r BGC yn dysgu gwersi'n barhaus. Fe ddysgwyd yn ystod yr argyfwng am barodrwydd y cyrff cyhoeddus i gydweithio, cyflymder eu hymateb, a'r penderfyniadau a wnaethpwyd, a hynny oll drwy ganolbwyntio ar anghenion y cwsmer / preswilydd.

3.2 Yn ystod y gweithdy ar gyfer y BGC ar 17eg Fedi fe ddysgwyd fod nifer o'r partneriaid yn ymateb i anghenion llesiantein cymunedau fel sefydliadau unigol. Mae'r BGC yn gadarn eu bod am osgoi dyblygu gwaith, gan mai pwrpas y BGC yw ychwanegu gwerth at gynlluniau presennol. I osgoi dyblygu gwaith ymhellach mae'r BGC hefyd o bryd i'w gilydd yn gwahodd partneriaid eraill i roi cyflwyniadau am eu gwaith fel y Partneriaeth Sgiliau a Phartneriaeth Diogelwch Cymunedol.

4. Trefniadau Craffu

4.1 Er mwyn cael atebolrwydd democrataidd i gynnydd gwaith y BGC mae'r ddeddf wedi gosod gofyniad ar gynghorau i ddynodi Pwyllgor Trosolwg a Chraffu i graffu ar waith y BGC. Felly mae gwaith BGC Gwynedd ac Ynys Môn yn cael ei graffu gan Bwyllgorau Craffu Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn ar bwyntiau penodol yn ystod y flwyddyn. Mae'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru (2015) a'r canllawiau cenedlaethol cysylltiedig¹ yn nodi tair rôl ar gyfer pwyllgorau craffu Awdurdodau Lleol sef:

- Adolygu trefniadau llywodraethu'r BGC
- Bod yn Ymgynghorai statudol ar yr Asesiad Llesiant a'r Cynllun Llesiant
- Monitro cynnydd ymdrechion y BGC wrth weithredu'r Cynllun Llesiant.

4.2 Golygir hyn fod y pwyllgorau craffu yn cael cyfle i graffu perfformiad ac effaith y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf cynhaliwyd trafodaethau rhwng Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn ar yr opsiwn o sefydlu un panel craffu, i weithredu ar draws y ddwy sir i graffu gwaith y BGC. Gwerthuswyd gwahanol opsiynau gan reolwyr craffu'r ddau gyngor a daethpwyd i'r casgliad nad oeddent yn argymhell sefydlu panel ar hyn o bryd ond yn hytrach am ganolbwyntio ar alinio amserlenni a chysondeb trefniadau craffu ar draws y ddwy

¹ Canllawiau ar gyfer Pwyllgorau Craffu Awdurdodau Lleol ar graffu ar Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus

Sir a pharhau efo'r trefniadau craffu bresennol. Bydd modd adolygu'r trefniadau hyn rhwng y ddau gyngor eto maes o law.

5. Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

5.1 Mae tîm cefnogi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus eisoes wedi rhoi ystyriaeth ac yn cydnabod yr angen am asesiadau effaith (e.e. Iaith a Chydraddoldeb) a bydd asesiadau yn cael eu datblygu a'u defnyddio pan fydd y Bwrdd yn ymgysylltu â'n cymunedau ar bwyntiau penodol ac ar gyfer diweddarau'r Asesiadau Llesiant. Yn ogystal bydd asesiadau effaith yn cael eu defnyddio pan fydd prosiectau yn cael eu cyflwyno gan yr is-grwpiau sy'n argymhell newid polisi / gwasanaeth. Felly bydd asesiadau effaith yn cael eu datblygu er mwyn mesur a deall effaith y penderfyniadau ar ran yr is-grwpiau fydd yn cael eu gwneud gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.